# ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (veľká komora)

zo 16. septembra 2008 *

V spojených veciach C-468/06 až C-478/06,

ktorých predmetom sú návrhy na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 234 ES, podané rozhodnutiami Efeteio Athinon (Grécko) z 3. marca 2006 (C-468/06 až C-474/06), 17. marca 2006 (C-475/06 a C-476/06) a 7. apríla 2006 (C-477/06 a C-478/06) a doručené Súdnemu dvoru 21. novembra 2006, ktoré súvisia s konaniami:

**Sot. Lélos kai Sia EE** (C-468/06),

**Farmakemporiki AE Emporias kai Dianomis Farmakeftikon Proïonton** (C-469/06),

**Konstantinos Xydias kai Sia OE** (C-470/06),

**Farmakemporiki AE Emporias kai Dianomis Farmakeftikon Proïonton** (C-471/06),

**Ionas Stroumsas EPE** (C-472/06),

* Jazyk konania: gréčtina.

**Ionas Stroumsas EPE** (C-473/06),

**Pharmakapothiki Pharma-Group Messinias AE** (C-474/06),

**K. P. Marinopoulos AE Emporias kai Dianomis Pharmakeftikon Proïonton** (C-475/06),

**K. P. Marinopoulos AE Emporias kai Dianomis Pharmakeftikon Proïonton** (C-476/06),

**Kokkoris D. Tsánas K. EPE a i**. (C-477/06),

**Kokkoris D. Tsánas K. EPE a i.** (C-478/06),

proti

**GlaxoSmithKline AEVE Farmakeftikon Proïonton, predtým Glaxowellcome AEVE,**

SÚDNY DVOR (veľká komora),

v zložení: predseda V. Skouris, predsedovia komôr P. Jann, C. W. A. Timmermans, A. Rosas, K. Lenaerts (spravodajca) a A. Tizzano, sudcovia R. Silva de

Lapuerta, K. Schiemann, J. Makarczyk, P. Lindh, J.-C. Bonichot, T. von Danwitz a A. Arabadjiev,

generálny advokát: D. Ruiz-Jarabo Colomer,
tajomník: L. Hewlett, hlavná referentka,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 29. januára 2008,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

— Sot. Lélos kai Sia EE (C-468/06), v zastúpení: S. E. Kiliakovou, dikigoros,

— Farmakemporiki AE Emporias kai Dianomis Farmakeftikon Proïonton (C-469/06 a C-471/06), Konstantinos Xydias kai Sia OE (C-470/06), Ionas Stroumsas EPE (C-472/06 a C-473/06), Pharmakapothiki Pharma-Group Messinias AE (C-474/06), ako aj K. P. Marinopoulos AE Emporias kai Dianomis Pharmakeftikon Proïonton (C-475/06 a C-476/06), v zastúpení: L. Roumanias a G. Papaïoannou, dikigoroi,

— Kokkoris D. Tsánas K. EPE a i. (C-477/06 a C-478/06), v zastúpení: G. Mastorakos, dikigoros,

— GlaxoSmithKline AEVE Farmakeftikon Proïonton, v zastúpení: A. Komninos, D. Kyriakis, T. Kloukinas a S. Zervoudaki, dikigoroi, ako aj I. Forrester, QC, a A. Schulz, Rechtsanwalt,

— talianska vláda, v zastúpení: I. M. Braguglia, splnomocnený zástupca, za právnej pomoci F. Arena, avvocato dello Stato,

— poľská vláda, v zastúpení: E. Ośniecka-Tamecka, ako aj P. Kucharski a T. Krawczyk, splnomocnení zástupcovia,

— Komisia Európskych spoločenstiev, v zastúpení: T. Christoforou, F. Castillo de la Torre a E. Gippini Fournier, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 1. apríla 2008,

vyhlásil tento

## Rozsudok

1 Návrhy na začatie prejudiciálneho konania sa týkajú výkladu článku 82 ES.

2 Tieto návrhy boli podané v rámci sporov medzi Sot. Lélos kai Sia EE, Farmakemporiki AE Emporias kai Dianomis Farmakeftikon Proïonton, Konstantinos Xydias kai Sia OE, Ionas Stroumsas EPE, Pharmakapothiki Pharma-Group Messinias AE, K. P. Marinopoulos AE Emporias kai Dianomis Pharmakeftikon Proïonton, ako aj Kokkoris D. Tsánas K. EPE a i., veľkoobchodníkmi s farmaceutickými výrobkami (ďalej len „odvolateľky v konaní vo veci samej“) a spoločnosťou GlaxoSmithKline

AEVE Farmakeftikon Proïonton, pôvodne Glaxowellcome AEVE (ďalej len „GSK AEVE“) týkajúcich sa odmietnutia uspokojiť veľkoobchodníkmi zadané objednávky niektorých liekov zo strany spoločnosti GSK AEVE.

## Právny rámec

### *Právna úprava Spoločenstva*

3 Smernica Rady 89/105/EHS z 21. decembra 1988 o transparentnosti opatrení upravujúcich stanovovanie cien humánnych liekov a ich zaraďovanie do vnútroštátnych systémov zdravotného poistenia (Ú. v. ES L 40, 1989, s. 8; Mim. vyd. 05/001, s. 345) stanovuje určité požiadavky, ktoré musia členské štáty dodržiavať pri uplatňovaní vnútroštátnych opatrení, ktorých zámerom je kontrola cien liekov pre ľudskú spotrebu alebo obmedzenie rozsahu liekov hradených ich vnútroštátnymi systémami zdravotného poistenia.

4 V druhom a štvrtom odôvodnení uvedenej smernice sa stanovuje:

„keďže členské štáty prijali v súvislosti s predajom liekov opatrenia hospodárskej povahy, účelom ktorých je kontrolovanie výdavkov na verejné zdravie, súvisiacich s takýmito liekmi; keďže v dôsledku nedostatočnosti alebo chýbania hospodárskej súťaže na trhu s liekmi a obmedzení rozsahu výrobkov hradených vnútroštátnymi systémami zdravotného poistenia patrí medzi takéto opatrenia priama aj nepriama kontrola cien liekov;

keďže primárnym cieľom takých opatrení je podporovanie verejného zdravia cestou zabezpečenia dostupnosti dostatočných zásob liekov za prijateľnú cenu; keďže však zámerom takých opatrení je aj podporovanie efektivity pri výrobe liekov a nabádanie k výskumu a k vývoju v oblasti nových liekov, od ktorých v konečnom dôsledku závisí udržiavanie vysokej úrovne verejného zdravia v rámci spoločenstva;

keďže rozdiely medzi takými opatreniami môžu brzdiť alebo deformovať obchod s liekmi vo vnútri spoločenstva a tak priamo ovplyvňovať fungovanie spoločného trhu s liekmi."

5 Článok 81 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2001/83/ES zo 6. novembra 2001, ktorou sa stanovuje zákonník spoločenstva o humánnych liekoch (Ú. v. ES L 311, s. 67; Mim. vyd. 13/027, s. 69) v znení zmenenom a doplnenom smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2004/27/ES z 31. marca 2004 (Ú. v. EÚ L 136, s. 34; Mim. vyd. 13/034, s. 262, ďalej len „smernica 2001/83"), stanovuje:

„V súvislosti s dodávaním liekov do lekární a osobám, oprávneným vydávať lieky verejnosti, členské štáty nepožadujú od držiteľa distribučného povolenia, ktoré bolo vydané iným členským štátom, prísnejšie plnenie akýchkoľvek záväzkov, predovšetkým záväzkov verejnej služby, ako sú záväzky, ktorých plnenie požadujú od osôb, ktorým sami povolili vykonávať rovnocenné činnosti.

Držiteľ povolenia na uvedenie na trh pre liek a distribútori príslušného lieku, skutočne uvedeného na trh v členskom štáte, v rámci svojich zodpovedností zabezpečia primerané a plynulé dodávky tohto lieku do lekární a osobám, oprávneným vydávať lieky, tak, aby boli dostatočným množstvom zabezpečené potreby pacientov v príslušnom členskom štáte.

Opatrenia na realizáciu tohto článku by mali byť okrem toho odôvodnené ochranou záujmov verejného zdravotníctva a mali by byť primerané vzhľadom na cieľ takejto ochrany, a to v súlade s pravidlami zmluvy, predovšetkým s tými, ktoré sa týkajú voľného pohybu tovaru a konkurencie."

*Vnútroštátna právna úprava*

6 Článok 2 zákona č. 703/1977 o kontrole monopolov a oligopolov a ochrane voľnej hospodárskej súťaže (FEK A´ 278) sa v podstate zhoduje s článkom 82 ES.

7 Podľa článku 29 gréckeho zákona č. 1316/1983 držitelia povolenia na uvedenie farmaceutických výrobkov na trh musia zabezpečiť pravidelné zásobovanie trhu výrobkami, ktoré vyrábajú alebo dovážajú.

8 Okrem toho grécka právna úprava podmieňuje činnosť veľkoobchodníkov s farmaceutickými výrobkami získaním osobitného povolenia, pričom ich zaväzuje zabezpečiť potreby určitého geografického územia sortimentom farmaceutických výrobkov.

**Spory vo veci samej a prejudiciálne otázky**

9 Spoločnosť GSK AEVE je gréckou dcérskou spoločnosťou spoločnosti GlaxoSmithKline plc, ktorá sa zaoberá výskumom a výrobou liekov a má sídlo v Spojenom kráľovstve (ďalej len „GSK plc“). GSK AEVE sa zaoberá dovozom, skladovaním a distribúciou farmaceutických výrobkov dodávaných skupinou GSK (ďalej len „GSK“) v Grécku. Spoločnosť GSK AEVE je teda držiteľom povolenia na uvedenie na trh, okrem iného, výrobku Imigran, ktorý je určený na liečbu migrény, výrobku Lamictal, ktorý je určený na liečbu epilepsie, a výrobku Serevent, ktorý je určený na liečbu astmy, (ďalej len „sporné lieky“), pričom všetky tieto lieky sa vydávajú na lekársky predpis.

10 Odvolateľky v sporoch vo veci samej nakupovali od spoločnosti GSK AEVE počas niekoľkých rokov uvedené lieky v rôznych formátoch na účely zásobovania gréckeho trhu, ako aj trhov iných členských krajín.

11 Koncom októbra roku 2000 sa spoločnosť GSK AEVE odvolala na nedostatok uvedených liekov na gréckom trhu, za ktorý údajne nebola zodpovedná, s cieľom zmeniť svoj systém distribúcie na tomto trhu. Od 6. novembra 2000 GSK AEVE prestala reagovať na objednávky sporných liekov zo strany odvolateliek v spore vo veci samej a sama začala zásobovať grécke nemocnice a lekárne týmito liekmi prostredníctvom spoločnosti Farmacenter AE (ďalej len „Farmacenter“).

12 Počas decembra roku 2000 GSK AEVE požiadala Epitropi Antagonismou (grécku komisiu pre hospodársku súťaž), aby vydala negatívny atest o tom, že jej nová politika priameho predaja liekov gréckym nemocniciam a lekárňam neporušuje článok 2 zákona 703/1977.

13 Vo februári roku 2001 GSK AEVE usúdila, že zásobovanie gréckeho trhu liekmi bolo do určitej miery znormalizované a že zásoby nemocníc a lekární boli obnovené,

a preto začala v obmedzenom množstve opätovne dodávať sporné lieky odvolateľkám v spore vo veci samej a iným veľkoobchodníkom, pričom krátko nato ukončila svoju spoluprácu so spoločnosťou Farmacenter.

14 GSK AEVE neskôr stiahla svoju žiadosť o negatívny atest, pričom však vo februári roku 2001 podala novú žiadosť o negatívny atest týkajúcu sa jej politiky predaja, ktorá bola zase v decembri 2001 nahradená inou žiadosťou v tomto zmysle. GSK AEVE po rokovaniach s Epitropi Antagonismou súhlasila s tým, že bude dodávať množstvo liekov zodpovedajúce množstvu vnútroštátnej spotreby navýšenému o 18 %.

15 Zároveň odvolateľky v konaniach vo veci samej, ďalší veľkoobchodníci s liekmi, ako aj niektoré grécke združenia farmaceutov a veľkoobchodníkov podali návrh na Epitropi Antagonismou s cieľom dosiahnuť určenie, že politika predaja sporných liekov, ktorú uplatňujú GSK AEVE a GSK plc, predstavuje zneužívanie dominantného postavenia v zmysle článku 2 gréckeho zákona o ochrane hospodárskej súťaže a článku 82 ES.

16 V rozhodnutí o nariadení predbežných opatrení z 3. augusta 2001 Epitropi Antagonismou uložila spoločnosti GSK AEVE povinnosť uspokojiť objednávky sporných liekov, ktoré jej zaslú odvolateľky v spore vo veci samej, až do prijatia konečného rozhodnutia. Spoločnosť GSK AEVE podala na Dioikitiko Efeteio Athinon (Správny odvolací súd v Aténach) návrhy na odklad výkonu a zrušenie tohto rozhodnutia, ktoré boli týmto súdnym orgánom zamietnuté.

17 Po tom, ako spoločnosť GSK AEVE informovala Ethnikos Organismos Farmakon (vnútroštátny úrad pre lieky) o ťažkostiach, ktorým čelí pri uspokojovaní množstiev požadovaných veľkoobchodníkmi, uvedený úrad uverejnil 27. novembra 2001 obežník, podľa ktorého všetky farmaceutické spoločnosti a distribútori liekov musia dodávať také množstvo, ktoré zodpovedá potrebe liekov na lekársky predpis, navýšené o 25 %.

18 V období od 30. apríla 2001 do 11. novembra 2002 každá z odvolateliek v spore vo veci samej podala žalobu na Polymeles Protodikeo Athinon (súd prvého stupňa v Aténach) tvrdiac, že prerušenie dodávok objednaných liekov zo strany GSK AEVE a ich predaj prostredníctvom spoločnosti Farmacenter predstavujú akty nekalej hospodárskej súťaže, ako aj zneužitie dominantného postavenia spoločnosti GSK AEVE na trhu sporných liekov. Vo svojich návrhoch odvolateľky žiadali, aby bola spoločnosti GSK AEVE jednak uložená povinnosť dodávať množstvo liekov zodpovedajúce mesačnému priemeru množstva, ktoré im dodávala v období medzi 1. januárom 2000 a 31. októbrom 2000, a jednak aby im poskytla náhradu spôsobených škôd a ušlého zisku. V niektorých z uvedených žalôb sa konkrétne žiadalo, aby bola uvedenej spoločnosti uložená povinnosť pokračovať v zásobovaní v množstvách zodpovedajúcich mesačnému priemeru liekov, ktoré im dodávala počas tohto istého obdobia, navýšených o určité percento.

19 Epitropi Antagonismou, ktorému boli súčasne predložené sťažnosti uvedené v bode 15 tohoto rozsudku a žiadosť o negatívny atest, položil Súdnemu dvoru v rozhodnutí z 22. januára 2003 sériu otázok týkajúcich sa výkladu článku 82 ES. Tento návrh na začatie prejudiciálneho konania bol zapísaný do registra kancelárie Súdneho dvora pod číslom C-53/03.

20 Polymeles Protodikeio Athinon rozhodol o žalobách podaných odvolateľkami v spore vo veci samej proti GSK AEVE v období medzi januárom 2003 a októbrom 2003. Napriek tomu, že tento súd rozhodol, že tieto žaloby sú s výnimkou požiadavky náhrady ušlého zisku prípustné, zamietol ich ako nedôvodné, pretože odmietnutie predaja zo strany spoločnosti GSK AEVE bolo odôvodnené, a teda nemôže predstavovať zneužitie dominantného postavenia.

21 Odvolateľky v spore vo veci samej podali odvolanie proti týmto rozsudkom na Efeteio Athinon (odvolací súd v Aténach). V niektorých z uvedených vecí GSK AEVE podala vzájomné odvolanie. Tento súd však prerušil prejednávanie niektorých vecí, ktoré mu boli predložené, až do doby, keď Súdny dvor rozhodne o návrhu na začatie prejudiciálneho konania podanom Epitropi Antagonismou.

22 V rozsudku z 31. mája 2005, Syfait a i. (C-53/03, Zb. s. I-4609), Súdny dvor rozhodol, že nemá právomoc odpovedať na otázky položené Epitropi Antagonismou, keďže tento orgán nemá súdny charakter v zmysle článku 234 ES.

23 Vzhľadom na to, že Efeteio Athinon sa nazdával, že na vydanie rozsudkov potrebuje odpoveď na rovnaké otázky, aké Súdnemu dvoru položila Epitropi Antagonismou, rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Predstavuje odmietnutie podniku s dominantným postavením úplne uspokojiť objednávky veľkoobchodníkov s farmaceutickými výrobkami, vyvolané jeho úmyslom obmedziť ich vývoznú činnosť, a tým aj obmedziť škodu spôsobovanú súbežným obchodovaním, *ipso facto* zneužitie v zmysle článku 82 ES? Je odpoveď na túto otázku ovplyvnená skutočnosťou, že súbežné obchodovanie je obzvlášť výnosné pre veľkoobchodníkov z dôvodu rozdielov v cenách, ktoré v členských štátoch Európskej únie vyplývajú zo štátnych zásahov, alebo inak povedané skutočnosťou, že na trhu s farmaceutickými výrobkami neprevažujú podmienky neobmedzenej hospodárskej súťaže, ale prevažuje režim, ktorý je do veľkej miery regulovaný zásahmi štátu? A nakoniec je povinnosťou vnútroštátneho úradu uplatniť pravidlá hospodárskej súťaže Spoločenstva rovnako na trhy fungujúce podľa pravidiel hospodárskej súťaže, ako aj na trhy, na ktorých je hospodárska súťaž narušená zásahmi štátu?

2. V prípade, že Súdny dvor rozhodne, že obmedzenie súbežného obchodovania z vyššie uvedených dôvodov neznamená zneužitie postavenia vždy, keď je uskutočňované podnikom s dominantným postavením, ako sa potom posudzuje prípadné zneužitie?

Osobitne:

a) Je možné považovať za vhodné kritérium percentuálny pomer, o ktorý je presiahnutá bežná vnútroštátna spotreba a/alebo stratu utrpenú podnikom s dominantným postavením v porovnaní s jeho celkovým obratom a celkovými ziskami? V prípade kladnej odpovede, akým spôsobom je možné určiť výšku percentuálneho prekročenia a výšku straty — pri strate ide o percentuálne vyjadrenie vo vzťahu k obratu a celkovým ziskom —, za hranicou ktorých je možné hovoriť o zneužití postavenia?

b) Je namieste zvoliť prístup založený na vyvažovaní záujmov, a ak áno, aké záujmy by sa mali brať do úvahy pri tomto porovnávaní?

Zvlášť:

i) Je odpoveď ovplyvnená skutočnosťou, že pacient — konečný spotrebiteľ má zo súbežného obchodovania obmedzenú finančnú výhodu?

ii) Treba zobrať do úvahy záujem orgánov sociálneho zabezpečenia na získaní lacnejších liekov, a ak áno, v akom rozsahu?

c) Aké ďalšie kritériá a prístupy by boli vhodné v prejednávanej veci?“

24 Epitropi Antagonismou sa v rozhodnutí 318/V/2006 z 1. septembra 2006 vyslovila o sťažnostiach podaných proti GSK. V tomto rozhodnutí konštatovala, že GSK nemá na trhu liekov Imigran a Serevent dominantné postavenie vzhľadom na ich zameniteľnosť s inými liekmi; má však dominantné postavenie vo vzťahu k výrobku Lamictal, pretože pacienti s epilepsiou majú problém prispôsobiť sa iným liekom určeným na liečbu tejto choroby.

25 V tom istom rozhodnutí Epitropi Antagonismou konštatovala, že GSK porušila článok 2 zákona 703/1977 v období medzi novembrom roku 2000 a februárom roku 2001, ale že ho neporušila v období po februári 2001, a že počas týchto dvoch období nedošlo k porušeniu článku 82 ES.

26 Odvolateľky v spore vo veci samej požiadali Dioikitiko Efeteio Athinon o zrušenie uvedeného rozhodnutia.

27 Uznesením predsedu Súdneho dvora z 29. januára 2007 boli veci C-468/06 až C-478/06 spojené na účely písomnej časti konania, ústnej časti konania a rozsudku.

**O prejudiciálnych otázkach**

28 Svojimi otázkami, ktoré je potrebné preskúmať spoločne, sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či skutočnosť, že farmaceutický podnik s dominantným postavením na vnútroštátnom trhu niektorých liekov odmietne uspokojiť objednávky veľkoob-

chodníkov z dôvodu, že tí vykonávajú súbežný vývoz predmetných liekov do iných členských štátov, je zneužitím dominantného postavenia zakázaným v článku 82 ES?

29 V tomto kontexte sa vnútroštátny súd pýta Súdneho dvora na relevantnosť série faktorov, akými sú stupeň regulácie, ktorej podlieha farmaceutické odvetvie v členských štátoch, vplyv súbežného obchodovania na príjmy farmaceutických podnikov, a to, či môžu pre konečného spotrebiteľa týchto liekov vyplývať zo súbežného obchodovania finančné výhody.

30 GSK AEVE vo svojich pripomienkach predložených Súdnemu dvoru tvrdí, že jej odmietnutie dodávať požadované množstvá liekov odvolateľkám v spore vo veci samej nemôže predstavovať zneužitie. V skutočnosti nejde o reálne odmietnutie dodávok, pretože okrem obdobia niekoľkých týždňov od novembra roku 2000 do februára roku 2001 bola vždy ochotná dodávať veľkoobchodníkom dostatočné množstvá. Okrem toho nepostavila týchto veľkoobchodníkov do pozície, kde by boli vystavení nebezpečenstvu vylúčenia z trhu, pretože tieto dodávky im umožnili pokryť všetky potreby gréckeho trhu, ba dokonca aj potreby prevyšujúce uvedený trh.

31 Faktory umožňujúce určiť, či postup podniku, ktorý odmietne dodávať tovar, je zneužitím postavenia, závisí podľa GSK AEVE od hospodárskeho a právneho kontextu danej situácie. Pokiaľ ide o obmedzenie zásobovania liekmi, ktoré je určené na obmedzenie súbežného obchodovania, je potrebné vziať do úvahy všadeprítomnú reguláciu cien a distribúcie v odvetví liekov, negatívne dôsledky neobmedzeného súbežného obchodovania na investície farmaceutických podnikov v oblasti výskumu a vývoja, ako aj zanedbateľný prínos tohto obchodovania pre konečných spotrebiteľov predmetných liekov.

32 Naopak, odvolateľky v konaní vo veci samej, talianska a poľská vláda, ako aj Komisia Európskych spoločenstiev vo svojich pripomienkach uvádzajú, že odmietnutie podniku v dominantnom postavení dodávať lieky veľkoobchodníkom s cieľom obmedziť súbežné obchodovanie v zásade predstavuje zneužitie dominantného postavenia v zmysle článku 82 ES. Podľa nich žiadny z faktorov, ktoré uvádza vnútroštátny súd a ktoré tiež uviedla GSK AEVE, aby odôvodnila svoje odmietnutie zásobovať, nemôžu tento postup zbaviť jeho povahy zneužitia.

*O existencii odmietnutia dodávok, ktoré môže vylúčiť súťaž*

33 Treba pripomenúť, že článok 82 ES zakazuje ako nezlučiteľné so spoločným trhom akékoľvek zneužívanie dominantného postavenia na spoločnom trhu, alebo jeho podstatnej časti jedným alebo viacerými podnikateľmi, ak sa tým môže ovplyvniť obchod medzi členskými štátmi. Podľa druhého odseku písm. b) tohto článku takéto zneužívanie môže zahŕňať najmä obmedzovanie výroby, odbytu alebo technického rozvoja na úkor spotrebiteľov.

34 Z ustálenej judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že odmietnutie podniku, ktorý má dominantné postavenie na trhu určitého výrobku, uspokojiť objednávky, ktoré mu zadal doterajší zákazník, predstavuje zneužitie tohto dominantného postavenia v zmysle článku 82 ES, pokiaľ tento postup bez toho, aby bol objektívne odôvodnený, môže vylúčiť hospodársku súťaž zo strany obchodného partnera (pozri v tomto zmysle rozsudky zo 6. marca 1974, Istituto Chemioterapico Italiano a Commercial Solvents/Komisia, 6/73 a 7/73, Zb. s. 223, bod 25, ako aj zo 14. februára 1978, United Brands a United Brands Continentaal/Komisia, 27/76, Zb. s. 207, bod 183).

35 Pokiaľ ide o odmietnutie podniku dodávať svoje výrobky v určitom členskom štáte veľkoobchodníkom, ktorí tieto výrobky vyvážajú do iných členských štátov, toto odmietnutie môže mať takýto účinok na hospodársku súťaž nielen vtedy, keď je prekážkou pre činnosť týchto veľkoobchodníkov na trhu uvedeného členského štátu, ale aj vtedy, ak uvedené odmietnutie vedie k vylúčeniu účinnej hospodárskej súťaže zo strany veľkoobchodníkov v rámci distribúcie rovnakých výrobkov na trhoch ostatných členských štátov.

36 V tomto prípade je medzi účastníkmi konania vo veci samej nesporné, že odmietnutím vyhovieť objednávkam gréckych veľkoobchodníkov spoločnosť GSK AEVE sleduje cieľ obmedziť nimi uskutočňované súbežné vývozy na trhy iných členských štátov, kde je predajná cena sporných liekov vyššia.

37 Pokiaľ ide o iné odvetvia ako sektor farmaceutických výrobkov, Súdny dvor už rozhodol, že postup, ktorým sa podnik s dominantným postavením snaží obmedziť súbežné obchodovanie s výrobkami, ktoré predáva, predstavuje zneužitie dominantného postavenia, najmä ak je výsledkom takéhoto postupu obmedzenie súbežných dovozov prostredníctvom neutralizácie prípadne priaznivejších cien uplatňovaných v iných oblastiach predaja v Spoločenstve (pozri v tomto zmysle rozsudok z 13. novembra 1975, General Motors Continental/Komisia, 26/75, Zb. s. 1367, bod 12) alebo ak je jeho cieľom vytvoriť prekážku spätnému dovozu, ktorý konkuruje distribučnej sieti tohto podniku (rozsudok z 11. novembra 1986, British Leyland/Komisia, 226/84, Zb. s. 3263, bod 24). Súbežné dovozy sú v určitom zmysle chránené právom Spoločenstva, pretože podporujú rozvoj obchodu a posilňujú hospodársku súťaž (rozsudok zo 16. januára 1992, X, C-373/90, Zb. s. I-131, bod 12).

38 GSK AEVE však vo svojich písomných pripomienkach tvrdí, že skutočnosti uvedené vnútroštátnym súdom v jeho prejudiciálnych otázkach predstavujú objektívne odôvodnenia, na základe ktorých skutočnosť, že farmaceutický podnik obmedzil dodávky liekov na úroveň potrieb vnútroštátneho trhu, nemôže byť považovaná za zneužitie, keď tento podnik dostane objednávky veľkoobchodníkov, ktorí vykonávajú súbežné vývozy do iných členských štátov, kde sú ceny predaja liekov stanovené na vyššej úrovni.

39 S cieľom určiť, či sa na odmietnutie farmaceutického podniku dodávať lieky týmto veľkoobchodníkom skutočne vzťahuje zákaz uvedený v článku 82 ES, najmä v druhom odseku písm. b) tohto článku, je potrebné preskúmať, či — ako tvrdí GSK AEVE — existujú objektívne dôvody, na základe ktorých tento postup nemôže byť považovaný za zneužitie dominantného postavenia tohto podniku (pozri v tomto zmysle rozsudky United Brands a United Brands Continentaal/Komisia, už citované, bod 184, a z 15. marca 2007, British Airways/Komisia, C-95/04 P, Zb. s. I-2331, bod 69).

*O tom, či má odmietnutie dodávok povahu zneužitia*

40 Na úvod GSK AEVE s odkazom na už citovaný rozsudok United Brands a United Brands Continentaal/Komisia upozorňuje na to, že podnik s dominantným postavením nie je povinný vyhovieť objednávkam, ktoré sú neobvyklé, a že môže prijať primerané opatrenia, ktoré si vyžaduje ochrana jeho legitímnych obchodných záujmov.

41 Pokiaľ ide konkrétne o odvetvie liekov, GSK AEVE v prvom rade tvrdí, že všeobecná logika ochrany hospodárskej súťaže v rámci značky nefunguje v uvedenom odvetví, kde zásah verejných orgánov členských štátov zabraňuje výrobcom liekov rozvíjať svoju činnosť za bežných podmienok hospodárskej súťaže.

42 Na jednej strane totiž farmaceutické podniky nekontrolujú ceny svojich výrobkov, ktoré na rôznych úrovniach stanovujú verejné orgány, ktoré sú zároveň, ak existujú vnútroštátne zdravotné systémy, nákupcovia liekov. Aj keď tieto ceny vyplývajú z rokovaní uvedených orgánov s farmaceutickými podnikmi, ich prijatie zo strany

uvedených podnikov neznamená, že tieto ceny pokrývajú všetky pevné náklady spojené s vývojom liekov. Okrem toho odhliadnuc od prípadnej existencie takéhoto systému zmluvných cien, členské štáty sú stále schopné uložiť zníženie týchto cien.

43 Na druhej strane výrobcovia liekov musia plniť presne stanovené povinnosti týkajúce sa ich distribúcie. Zatiaľ čo farmaceutické podniky musia zo zákona dodávať svoje výrobky do všetkých členských štátov, kde majú povolenie na ich uvedenie na trh, súbežní vývozcovia sa môžu slobodne rozhodnúť, či presunú svoju činnosť v oblasti určitého výrobku a trhu na iný výrobok alebo trh, ak tieto výrobky prinášajú vyšší výnos, čo by mohlo viesť k nedostatku výrobkov v niektorých členských štátoch, z ktorých sa výrobok vyváža. Súbežné obchodovanie má teda negatívne následky na plánovanie výroby a distribúcie liekov.

44 Po druhé spoločnosť GSK AEVE uvádza, že súbežný obchod liekov znižuje zisk, ktorý môžu farmaceutické podniky investovať do výskumných a vývojových činností, od ktorých závisí ich konkurencieschopnosť a atraktívnosť pre investorov. Naopak, distribútori, ktorí majú zisk zo súbežného obchodovania, nijakým spôsobom neprispievajú k farmaceutickej inovácii. Okrem toho v členských štátoch, v ktorých sú ceny liekov stanovené na relatívne nízkej úrovni, by mohlo byť uvedenie nových liekov na trh ovplyvnené, ak by farmaceutické podniky nemohli obmedziť zásobovanie s cieľom obmedziť súbežné obchodovanie. V takom prípade by mali farmaceutické podniky záujem na oneskorení uvedenia nových výrobkov na trh v tých členských štátoch, kde sú nízke ceny.

45 Po tretie GSK AEVE uvádza, že súbežné obchodovanie v skutočnosti neprináša prospech konečným spotrebiteľom. Keďže totiž väčšiu časť cenového rozdielu, vďaka ktorej je takéto obchodovanie ziskové, získavajú sprostredkovatelia, súbežné obchodovanie nemôže vyvíjať skutočný tlak na ceny liekov v členských štátoch, kde sú ceny vysoké. Pokiaľ ide o členské štáty, kde sú určité potreby liekov pokryté verejným obstarávaním, súbežní dovozcovia nie sú schopní znížiť ceny vzhľadom na to, že ich zásahy na trhu sú len občasné.

46 Aj keď poľská vláda a Komisia uznávajú, že zákaz stanovený v článku 82 ES nie je uplatniteľný, keď je postup podniku s dominantným postavením objektívne odôvodnený, zdôrazňujú, že tomuto podniku prislúcha preukázať okolnosti, ktoré môžu jeho postup odôvodniť.

47 Odvolateľky v konaní vo veci samej, poľská vláda a Komisia sa nazdávajú, že uplatňovanie článku 82 ES nemôže byť odlišné v odvetví farmaceutických výrobkov len z toho dôvodu, že v tomto odvetví sú ceny priamo alebo nepriamo určované verejnými orgánmi. Dokonca aj v tých členských štátoch, kde sú ceny nízke, je cena lieku výsledkom rokovaní s farmaceutickými podnikmi, ktoré by svoje lieky nepredávali, ak by im ponúknutá cena nevyhovovala. Okrem toho neexistuje príčinný vzťah medzi vplyvom súbežného obchodovania na príjmy farmaceutických podnikov a investíciami týchto podnikov v oblasti výskumu a vývoja. A napokon súbežné obchodovanie s liekmi prináša nesporné výhody pre pacientov a umožňuje vnútroštátnym režimom sociálneho zabezpečenia šetriť prostriedky.

48 Odvolateľky v konaní vo veci samej ďalej uvádzajú, že zohľadnenie odôvodnení, na ktoré sa odvoláva GSK AEVE, by bolo v rozpore s judikatúrou Súdneho dvora v oblasti voľného pohybu tovaru, pretože uvedená judikatúra pripúšťa iba odôvodnenia stanovené v článku 30 ES.

49 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že v bode 182 svojho už citovaného rozsudku United Brands a United Brands Continentaal/Komisia Súdny dvor rozhodol, že podnik s dominantným postavením na trhu distribúcie výrobku — ktorého značka je medzi spotrebiteľmi prestížna — nemôže prestať so zásobovaním dlhodobého zákazníka, ktorý rešpektuje obchodné pravidlá, ak jeho objednávky nie sú niečím nezvyčajné. V bode 183 tohto rozsudku Súdny dvor uviedol, že takéto správanie je nezlučiteľné s cieľmi stanovenými v článku 3 písm. f) Zmluvy EHS [zmenený na článok 3 písm. g) Zmluvy ES, teraz článok 3 ods. 1 písm. g) ES] rozvinutými v článku 86 Zmluvy EHS [zmenený na článok 86 Zmluvy ES, teraz článok 82 ES], najmä s druhým odsekom písm. b) a c) tohto ustanovenia, keďže odmietnutie predaja by

obmedzilo odbyt na škodu spotrebiteľov a predstavovalo by diskrimináciu, ktorá by mohla viesť až k odstráneniu obchodného partnera z daného trhu.

50 V bode 189 už citovaného rozsudku United Brands a United Brands Continentaal/Komisia Súdny dvor zdôraznil, že hoci dominantné postavenie nemôže podnik zbavovať práva chrániť svoje vlastné obchodné záujmy v prípade ich ohrozenia, a musí mu byť v primeranej miere umožnené, aby podnikol kroky, ktoré považuje za vhodné s cieľom ochrany týchto záujmov, takéto správanie nie je prípustné, ak je jeho cieľom práve posilnenie tohto dominantného postavenia a jeho následné zneužívanie.

51 V tomto kontexte je potrebné preskúmať, či — ako uvádza GSK AEVE — vo farmaceutickom odvetví existujú osobitné okolnosti, na základe ktorých vo všeobecnosti nemá odmietnutie podniku s dominantným postavením dodávať v danom členskom štáte zákazníkom, ktorí uskutočňujú súbežné vývozy do iných členských štátov, kde sú ceny liekov vyššie, povahu zneužitia.

O dôsledkoch súbežného obchodovania pre konečných spotrebiteľov

52 V prvom rade je potrebné preskúmať argument, ktorý GSK AEVE uviedla na základe skutočnosti, že súbežné obchodovanie prináša každopádne len veľmi malé finančné výhody konečným spotrebiteľom.

53 V tejto súvislosti je potrebné zdôrazniť, že súbežné vývozy liekov z členského štátu, kde sú ich ceny nižšie, do iných členských štátov, v ktorých sú ceny vyššie, v zásade

umožňujú kupujúcim týchto liekov v štátoch, kde sú ceny vyššie, disponovať alternatívnym zdrojom zásobovania, čo nevyhnutne vedie k niektorým výhodám pre konečného spotrebiteľa týchto liekov.

54 Iste, ako uviedla GSK AEVE vo vzťahu k liekom, ktoré sú predmetom súbežných vývozov, je pravda, že existencia cenového rozdielu medzi členským štátom vývozu a členským štátom dovozu neznamená nevyhnutne, že konečný spotrebiteľ v členskom štáte dovozu bude mať prospech z ceny zodpovedajúcej cene uplatňovanej v členskom štáte vývozu, keďže veľkoobchodníci uskutočňujúci uvedené vývozy si ponechajú zisky vyplývajúce z tohto súbežného obchodovania.

55 V každom prípade atraktívnosť iného zdroja zásobovania, ktoré predstavuje súbežné obchodovanie v členskom štáte dovozu, však spočíva práve v skutočnosti, že predmetné obchodovanie môže na trhu tohto členského štátu ponúknuť rovnaké výrobky za nižšie ceny, ako tie, ktoré na tom istom trhu uplatňujú farmaceutické podniky.

56 Z tohto dôvodu môže súbežné obchodovanie aj v tých členských štátoch, kde sú ceny liekov predmetom štátnej regulácie, vyvíjať tlak na ceny, a teda prinášať finančné výhody nielen pre zdravotné poisťovne, ale aj pre dotknutých pacientov, pre ktorých časť ceny liekov, ktorú hradia sami, bude nižšia. A takisto súbežný dovoz liekov z jedného členského štátu do druhého členského štátu môže — ako to zdôrazňuje Komisia — rozšíriť možnosti výberu pre orgány členského štátu dovozu, ktoré sa zásobujú liekmi prostredníctvom verejného obstarávania, v rámci ktorého môžu súbežní dovozcovia ponúknuť lieky za nižšie ceny.

57 Bez toho, aby bolo potrebné, aby Súdny dvor rozhodol o tom, či podniku s dominantným postavením prináleží posúdiť, či jeho postup voči obchodnému partnerovi

má povahu zneužitia postavenia, podľa toho, či aktivity obchodného partnera ponúkajú výhody pre konečných spotrebiteľov, je treba zdôrazniť, že za okolností v konaní vo veci samej tento podnik nemôže vychádzať z predpokladu, že súbežné vývozy, ktoré sa snaží obmedziť, majú iba zanedbateľný prínos pre konečných spotrebiteľov.

O vplyve štátnej regulácie cien a zásobovania v odvetví farmaceutických výrobkov

58 Pokiaľ ide o argument založený na stupni regulácie farmaceutických trhov v Spoločenstve, v prvom rade je potrebné preskúmať prípadný vplyv štátnej regulácie cien liekov na kvalifikovanie odmietnutia dodávok liekov ako zneužitia postavenia.

59 Je potrebné konštatovať, že vo väčšine členských štátov sú lieky, najmä lieky podliehajúce lekárskemu predpisu, predmetom regulácie, ktorej cieľom je stanoviť na základe žiadosti dotknutých výrobcov a nimi poskytnutých informácií predajné ceny týchto liekov alebo sadzby, ktoré budú na základe lekárskeho predpisu hradené dotknutými systémami zdravotného zabezpečenia. Cenové rozdiely, ktoré existujú pri niektorých liekoch medzi členskými štátmi, teda vyplývajú z rozdielnych úrovní, na ktorých sú v každom z týchto členských štátov stanovené ceny alebo sadzby, ktoré sa uplatňujú na tieto lieky.

60 Konania vo veci samej sa týkajú neharmonizovanej oblasti, v ktorej sa zákonodarca Spoločenstva obmedzil na prijatie smernice 89/105, ktorou členským štátom uložil povinnosť zabezpečiť, aby rozhodnutia v oblasti určovania cien a náhrady výdavkov za lieky boli prijaté transparentne, bez diskriminácie a v presne určených lehotách.

61 V tejto súvislosti je potrebné zdôrazniť, že kontrola predajných cien alebo náhrady liekov, ktorú členské štáty vykonávajú, nespôsobuje, že sa na ceny týchto výrobkov žiadnym spôsobom nevzťahujú zákony ponuky a dopytu.

62 V niektorých štátoch verejné orgány nezasahujú do procesu určovania cien, alebo sa iba obmedzujú na stanovenie sadzieb, ktoré budú na základe lekárskeho predpisu uhradené vnútroštátnymi systémami zdravotného poistenia, čím sa na farmaceutických podnikoch ponecháva stanovenie predajných cien týchto liekov. Okrem toho, aj keď v iných členských štátoch verejné orgány určujú predajnú cenu liekov, nevyplýva z toho, že výrobcovia predmetných liekov nemajú žiadny vplyv na úroveň, na ktorej sú stanovené ich predajné ceny alebo výška úhrady nákladov.

63 Ako totiž uviedla Komisia, aj v členských štátoch, v ktorých sú predajné ceny alebo výška úhrady nákladov za lieky stanovené verejnými orgánmi, sa výrobcovia dotknutých liekov zúčastňujú na rokovaniach, ktoré na základe žiadosti týchto výrobcov a nimi navrhovaných cien vedú k stanoveniu cien alebo súm, ktoré sa budú uplatňovať. Ako sa uvádza v druhom a treťom odôvodnení smernice 89/105, úlohou uvedených orgánov pri stanovení cien liekov je nielen kontrola výdavkov spojených so systémami verejného zdravotníctva a zabezpečenie dostatočného zásobovania liekmi za primerané ceny, ale aj podpora rentability pri výrobe liekov, ako aj povzbudenie výskumu a vývoja nových liekov. Ako uviedol generálny advokát v bodoch 90 až 93 svojich návrhov, úroveň, na ktorej je stanovená predajná cena alebo výška úhrady nákladov za určitý liek, závisí od váhy tak verejných orgánov dotknutého členského štátu, ako aj farmaceutických podnikov pri rokovaniach o cenách týchto liekov.

64 Je tiež vhodné pripomenúť, že keď sú lieky chránené patentom udeľujúcim dočasný monopol jeho majiteľovi, je až do skončenia patentovej ochrany jedinou možnou formou hospodárskej súťaže cenová súťaž medzi výrobcom a jeho distribútormi, alebo medzi súbežnými obchodujúcimi a vnútroštátnymi distribútormi.

65 V rámci uplatnenia článku 85 Zmluvy EHS (zmenený na článok 85 Zmluvy ES, teraz článok 81 ES) Súdny dvor usúdil, že dohoda medzi výrobcom a distribútorom, ktorá by sa snažila o obnovu hraníc v obchode medzi členskými štátmi, by mohla byť v rozpore s cieľom Zmluvy dosiahnuť integráciu vnútroštátnych trhov vytvorením jednotného trhu. Súdny dvor už viackrát kvalifikoval dohody smerujúce k rozdeleniu vnútroštátnych trhov podľa vnútroštátnych hraníc alebo dohody, ktorých predmetom je sťažiť prepojenosť vnútroštátnych trhov, najmä tie, ktoré smerujú k zákazu alebo obmedzeniu súbežných dovozov, ako dohody, ktorých predmetom je obmedzenie hospodárskej súťaže v zmysle uvedeného článku Zmluvy (pozri najmä rozsudky z 8. novembra 1983, IAZ International Belgium a i./Komisia, 96/82 až 102/82, 104/82, 105/82, 108/82 a 110/82, Zb. s. 3369, body 23 až 27; z 28. apríla 1998, Javico, C-306/96, Zb. s. I-1983, body 13 a 14, ako aj zo 6. apríla 2006, General Motors/Komisia, C-551/03 P, Zb. s. I-3173, body 67 až 69).

66 Postupy podnikov s dominantným postavením, ktorých cieľom je zabrániť akémukoľvek súbežnému obchodovaniu z jedného členského štátu do iných členských štátov, t. j. postupy, ktoré by uzatvárali vnútroštátne trhy, neutralizovali výhody účinnej hospodárskej súťaže v oblasti zásobovania a cien, ktoré tieto vývozy prinášajú konečným spotrebiteľom, nemôžu byť vo svetle uvedeného cieľa Zmluvy a cieľa spočívajúceho v zabezpečení nenarušenej hospodárskej súťaže na vnútornom trhu vyňaté zo zákazu stanoveného v článku 82 ES.

67 Hoci stupeň regulácie cien v odvetví farmaceutických výrobkov nemôže vylúčiť uplatnenie predpisov Spoločenstva v oblasti hospodárskej súťaže, faktom zostáva, že v prípade členských štátov, ktoré majú systém určovania cien, pri skúmaní, či má odmietnutie farmaceutického podniku dodávať lieky veľkoobchodníkom, ktorí sa zaoberajú súbežným obchodovaním, povahu zneužitia, nie je možné ignorovať, že tento štátny zásah je jedným z faktorov, ktoré môžu vytvoriť možnosti pre súbežný obchod.

68 Okrem toho vzhľadom na cieľ Zmluvy smerujúci k ochrane spotrebiteľa prostredníctvom nenarušenej hospodárskej súťaže, ako aj k integrácii vnútroštátnych trhov, nemôžu byť uvedené pravidlá hospodárskej súťaže vykladané tak, že jedinou voľbou,

ktorá zostáva farmaceutickému podniku s dominantným postavením na ochranu vlastných obchodných záujmov, je vôbec svoje lieky nepredávať v členskom štáte, kde sú ich ceny stanovené na pomerne nízkej úrovni.

69 Z uvedeného vyplýva, že aj keď stupeň cenovej regulácie liekov nemôže akékoľvek odmietnutie farmaceutického podniku s dominantným postavením uspokojiť objednávky, ktoré mu zadali veľkoobchodníci uskutočňujúci súbežné vývozy, zbaviť povahy zneužitia, musí mať tento podnik možnosť prijať opatrenia, ktoré sú rozumné a primerané vzhľadom na potrebu chrániť vlastné obchodné záujmy.

70 V tejto súvislosti a bez toho, aby bolo potrebné skúmať argument, na ktorý sa odvoláva GSK AEVE a podľa ktorého je nevyhnutné, aby farmaceutické podniky obmedzili súbežné vývozy s cieľom vyhnúť sa riziku zníženia svojich investícií do výskumu a vývoja liekov, postačuje uviesť, že na účely posúdenia, či odmietnutie farmaceutického podniku dodávať veľkoobchodníkom zúčastňujúcim sa na súbežných vývozoch je opatrením, ktoré je rozumné a primerané vzhľadom na ohrozenie jeho legitímnych obchodných záujmov týmito vývozmi, je potrebné určiť, či objednávky týchto veľkoobchodníkov majú neobvyklý charakter (pozri v tomto zmysle rozsudok United Brands a United Brands Continentaal/Komisia, už citovaný, bod 182).

71 Aj keď totiž nemožno pripustiť, aby farmaceutický podnik s dominantným postavením v členskom štáte, kde sú pomerne nízke ceny, prestal uspokojovať obvyklé objednávky doterajšieho zákazníka len z toho dôvodu, že tento zákazník, hoci zásobuje trh uvedeného členského štátu, vyváža určitú časť objednaných množstiev do iných členských štátov, kde sú vyššie ceny, je tomuto podniku dovolené, aby sa v rozumnej a primeranej miere bránil ohrozeniu, ktoré pre jeho vlastné obchodné záujmy môžu predstavovať aktivity podniku, ktorý chce odoberať v tomto prvom členskom štáte významné množstvá výrobkov určené hlavne na súbežné vývozy.

72 V prejednávanom prípade z rozhodnutí o podaní návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že v sporoch, ktoré k nim viedli, odvolateľky v konaní vo veci samej sa nedožadovali toho, aby GSK AEVE úplne uspokojila objednávky, ktoré jej boli zaslané, ale aby im táto spoločnosť predala množstvá liekov zodpovedajúce mesačnému priemeru predávanému počas prvých desiatich mesiacov roku 2000. V šiestich z jedenástich žalôb v konaní vo veci samej odvolateľky navrhovali, aby tieto množstvá boli navýšené o určitý percentuálny podiel, ktorý niektoré z nich stanovili na 20 %.

73 Za týchto okolností vnútroštátnemu súdu prináleží určiť, či uvedené objednávky majú obvyklý charakter vzhľadom na predchádzajúce obchodné vzťahy, ktoré udržiaval farmaceutický podnik s dominantným postavením s dotknutými veľkoobchodníkmi, ako aj vzhľadom na objem týchto objednávok v pomere k potrebám trhu dotknutého členského štátu (pozri v tomto zmysle rozsudok United Brands a Brands Continentaal/Komisia, už citovaný, bod 182, ako aj rozsudok z 29. júna 1978, Benzine en Petroleum Handelsmaatschappij a i./Komisia, 77/77, Zb. s. 1513, body 30 až 32).

74 Tieto úvahy odpovedajú tiež na argument, na ktorý sa odvoláva GSK AEVE a ktorý sa týka vplyvu štátnej regulácie v oblasti zásobovania liekmi, a konkrétnejšie na argument, podľa ktorého podniky vykonávajúce súbežné vývozy nepodliehajú rovnakým povinnostiam distribúcie a skladovania ako farmaceutické podniky, a teda môžu ohroziť plánovanie výroby a distribúcie liekov.

75 Iste, ako vyplýva z bodu 8 tohto rozsudku, veľkoobchodníci s liekmi majú v Grécku na základe vnútroštátnej právnej úpravy povinnosť pokrývať sortimentom liekov potreby vymedzenej zemepisnej oblasti. Je tiež pravda, že v prípade, ak by súbežné obchodovanie skutočne viedlo k nedostatku liekov na danom vnútroštátnom trhu, prináležalo by nie podnikom s dominantným postavením, ale príslušným vnútroštátnym orgánom, aby vyriešili túto situáciu uplatnením vhodných a primera-

ných opatrení v súlade s vnútroštátnou právnou úpravou, ako aj povinnosťami vyplývajúcimi z článku 81 smernice 2001/83.

76 Výrobca liekov však musí mať možnosť chrániť vlastné obchodné záujmy, ak dostane objednávky neobvyklých množstiev. Tak by tomu mohlo byť v prípade, ak by niektorí veľkoobchodníci v danom členskom štáte objednali od tohto výrobcu lieky v množstvách, ktoré nezodpovedajú množstvám predtým predávaným tými istými veľkoobchodníkmi na uspokojenie potrieb trhu uvedeného členského štátu.

77 Z uvedeného vyplýva, že na položené otázky je potrebné odpovedať tak, že článok 82 ES má byť vykladaný v tom zmysle, že podnik s dominantným postavením na relevantnom trhu niektorých liekov, ktorý s cieľom zabrániť súbežným vývozom, ktoré vykonávajú niektorí veľkoobchodníci z jedného členského štátu do iných členských štátov, odmietne uspokojiť obvyklé objednávky týchto veľkoobchodníkov, zneužíva svoje dominantné postavenie. Vnútroštátnemu súdu prináleží určiť, či uvedené objednávky majú obvyklý charakter vzhľadom na ich objem v pomere k potrebám predmetného trhu členského štátu, ako aj vzhľadom na predchádzajúce obchodné vzťahy, ktoré uvedený podnik udržiaval s dotknutými veľkoobchodníkmi.

**O trovách**

78 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (veľká komora) rozhodol takto:

**Článok 82 ES má byť vykladaný v tom zmysle, že podnik s dominantným postavením na relevantnom trhu niektorých liekov, ktorý s cieľom zabrániť súbežným vývozom, ktoré vykonávajú niektorí veľkoobchodníci z jedného členského štátu do iných členských štátov, odmietne uspokojiť obvyklé objednávky týchto veľkoobchodníkov, zneužíva svoje dominantné postavenie. Vnútroštátnemu súdu prináleží určiť, či uvedené objednávky majú obvyklý charakter vzhľadom na ich objem v pomere k potrebám predmetného trhu členského štátu, ako aj vzhľadom na predchádzajúce obchodné vzťahy, ktoré uvedený podnik udržiaval s dotknutými veľkoobchodníkmi.**

Podpisy